

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет іноземних мов
Кафедра класичної філології

КЛАСИЧНА ФІЛОЛОГІЯ У ХХІ СТ.: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ЧИТАНЬ,
ПРИСВЯЧЕНИХ 90-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА КАФЕДРИ КЛАСИЧНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ВІТАЛІЯ ПЕТРОВИЧА МАСЛЮКА

(Львів, 28 травня 2010 р.)

Львів – 2011

УДК 80 (=1'02) (082)
ББК ШОя43
К 475

Редакційна колегія:

канд. філол. наук, проф. *А. О. Содомора*
канд. філол. наук, доц. *Л. М. Глуценко*
канд. філол. наук, доц. *О. В. Сафроняк*
канд. філол. наук, доц. *Б. В. Чернюх*

Відповідальний за випуск: *Маркіян Домбровський*

Редактор: *М. І. Маїк*

К 475

Класична філологія у ХХІ ст.: здобутки та перспективи. Матеріали Всеукраїнських наукових читань, присвячених 90-річчю від дня народження професора кафедри класичної філології Віталія Петровича Маслока (Львів, 28 травня 2010 р.). – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 139 с.

У збірнику вміщено матеріали Всеукраїнських наукових читань, присвячених 90-річчю від дня народження професора кафедри класичної філології Віталія Петровича Маслока, що відбулись у Львівському національному університеті імені Івана Франка 28 травня 2010 р. Розвідки охоплюють широке коло актуальних проблем класичної філології, неологінстики, рецепції античності у новочасній літературі та культурі, перекладу античної літератури українською мовою. Окремий розділ складають праці, присвячені перегляду й аналізу спадщини Віталія Маслока.

Для філологів, викладачів, аспірантів та студентів.

УДК 80 (=1'02) (082)
ББК ШОя43

© Львівський національний
університет імені Івана Франка, 2011

ДО ПИТАННЯ КОМПОЗИЦІЙНОЇ ТЕХНІКИ АЛЬБІЯ ТІБУЛА

Маркіян Домбровський

Львівський національний університет імені Івана Франка

Тібул – поет асоціативний. Його метод викладу “матеріалу” настільки своєрідний, що питанням, котре, мабуть, найбільше привертало і привертає увагу дослідників його творчості вже не одне століття, стало питання його композиційної техніки. Однак попри чималу кількість праць на цю тему, дослідники звичайно не йдуть далі, ніж виявлення зовнішніх композиційних схем (на кшталт колової чи хвилеподібної схеми). За такого підходу не видно дійсної природи організації Тібулових текстів, не видно того органічного зв’язку, в якому перебуває композиція і зміст, образний світ Тібулових елегій. Фактично, дослідження Тібулової композиції зупиняються на стадії попереднього опрацювання матеріалу, без глибокої його інтерпретації.

Досліджуючи композицію Тібулових елегій, насамперед треба не забувати, що маємо справу з жанром, який не випадково визначають як *суб’єктивну* елегію. Головний образ, що його Тібул творить своїми елегіями – це образ *ліричного героя в стані рефлексій*. Весь решта світ елегії – це світ через призму суб’єкта, очима ліричного героя.

Відповідно і композиція Тібулових елегій лише вторинно підлягає традиційним літературним схемам, насамперед же вона визначається *природою рефлексій* ліричного героя. Позаяк текст конкретної елегії є ніби імітацією потоку рефлексій, то і вся будова елегії насамперед відбиває будову, *структуру тих рефлексій*. Тому, щоб зрозуміти природу композиції, треба зрозуміти природу рефлексій “Тібула” – ліричного героя, зображеного Тібулом-поетом. Саме ця сторона композиційної техніки є предметом нашої доповіді.

Отже, коли аналізуємо будову елегії, треба мати на увазі таке:

1. Тіббулова елегія є плином рефлексій довкола певної дисгармонії, *незадоволеності* даним конкретним, ситуативним станом речей.
2. Конкретна незадоволеність завжди має під собою *глибшу: незадоволеність*, яка базується на стрункій системі ідеалів Тіббула (структура художнього світу). І ця система ідеалів у нього незмінно повторюється від елегії до елегії.
3. Плин рефлексій керується:
 - 1) постійною *актуальністю конкретного даного стану речей*. Ця актуальність не дозволяє думці відійти надто далеко від вихідної теми, завжди повертає її до неї.
 - 2) тенденцією до *глобалізації* конкретної проблеми, до узагальнення її – згідно з системою ідеалів.
 - 3) тенденцією до *компенсації* актуального незадоволення (конкретного чи узагальненого): компенсації мрією, апеляцією, фантазією, спогадом, різного роду іншими візіями тощо. Компенсація відбувається відповідно до системи ідеалів Тіббула¹.
 - 4) *асоціативністю* думки, тобто тенденцією до безпорядного блукання асоціаціями².

Якщо простежити цей принцип організації рефлексій, скажімо, на елегії I.3, то отримаємо загалом таку структуру рефлексій:

I. Картина теперішності розкладається на такі елементи,

¹ Перший і третій моменти врівноважують один одного і, зокрема, забезпечують елегії хвилеподібну композицію.

² Ця безпорядність впорядковується трьома першими пунктами. А разом з тим три перші пункти розхитуються цим четвертим.

що шукають собі компенсації:

- 1) Стан даного моменту
 - a. Глибока самотність, позбавленість любові (відірваність від усього близького, знайомого і рідного, від всього “свого”. Оточеність усім чужим)¹.
 - b. Тяжка хвороба і загроза смерті.
 - c. Затриманість на острові: чужина і безвихідь.
- 2) Ширший стан речей (як доповнення картини)
 - a. Непевність (невірність) Делії.
 - b. Недоброзичливці.
- 3) Узагальнена теперішність (продукт тенденції до узагальнення) – Залізний вік.

Саме ці елементи керують компенсаційною тенденцією і відповідно – вибором компенсаційних візій.

II. Компенсація незадоволеностей мріями, спогадами, фантазіями:

- 1) Компенсація даної ситуації
 - a. *Самотність* та відсутність любові компенсується образами єднання з рідними і близькими людьми (і не лише людьми). Цими “об’єктами” єднання в нашій елегії виступають: “рідні жінки”: мати і сестра (5-8), Лари і Пенати (33-34), кохана жінка Делія (9-32; 83-92), соратники (1-2; 56), люди взагалі (54-6).
 - b. *Хворобу* Тібул компенсує апострофою до Ізиди з проханням зцілення (27-32) і візіями вдячних жертв і обрядів Делії – Ізиді (29-32) і Тібула – Ларам і Пенатам (33-4)
 - c. Затриманість на острові (чужина і безвихідь), природно, компенсується образами рідного краю: спогад про

¹ Це базове, два наступні елементи – лише ускладнення умов.

відхід (9-22), мрія про повернення (89-92), “чорна мрія” про смерть на батьківщині (5-8), образ рідних Ларів і Пенатів (33-4); а також візією соратників, що *вільно* продовжать свій шлях (1).

2) Компенсація ширшого стану речей.

- a. Непевність Делії компенсується в картині відходу (9-20), де Делія підкреслено самовіддано проводить свого коханого і картині чекання (83-8), де Тібул бачить свою Делію вірною Пенелопою.
- b. Щодо недоброзичливців, то все на свої місця має розставити смерть: чистий перед богами і вірний слуга Любові Тібул буде тішитися раєм для закоханих (57-66), а його недоброзичливці складуть невеселе товариство Іксіонові, Тітієві, Данаїдам і вічно спраглому Танталові (67-82).

3) Залізний вік, природно, компенсується візією золотого віку (35-48), яка не лише компенсує залізну добу в цілому, але, будучи органічно вплетеною в тканину тексту, у своїх деталях компенсує також і різні аспекти ситуації даного моменту.

Додамо також, що, за законами циклічної будови, вся невесела “вихідна” ситуація компенсується в кінцевій картині повернення. Тут знімається все: і самотність, і незадоволення походом, затриманість на чужині, непевність в Деліній любові і т.д. Яким темним настроєм Тібул починає свої рефлексії, таким світлим закінчує. І тільки свідомість того, що насправді цей кінцевий світлий образ є лише мрією, надає йому суму і трагічності – м’якої і ненав’язливої – типовою для Тібула.

Без подібного вивчення структури рефлексій ліричного героя не можна мати цілісного уявлення про композиційну техніку Тібула.

ЗМІСТ

IN MEMORIAM

Богдан ЧЕРНЮХ. Віталій Маслюк – учений і педагог	3
Роман ДОМБРОВСЬКИЙ. Віталій Маслюк – вчений і перекладач.....	6
Андрій СОДОМОРА. Давньогрецька поезія у перекладах В. П. Маслюка	10
Ліна ГЛУЩЕНКО. Поезія Архілоха в перекладах В. П. Маслюка	17
Інеса МАКАР. Давньогрецький роман “Дафніс і Хлоя” Лонга у перекладі Віталія Маслюка	23
Мирослав ТРОФИМУК. Новолатиністичні зацікавлення Віталія Маслюка.....	26

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИЧНИХ МОВ

Тетяна КОМПАНЕЦЬ. Латинська дендронімічна лексика та її роль у реконструкції мовної картини світу давньоримської епохи	30
Сергій ЛУЧКАНИН. Дискусійні питання про дунайську латину та романський континуїтет у румунській історіографії та класичній філології.....	35
Леся МИСЛОВСЬКА. Латинські фразеологізми з іменником у структурі.....	48
Ольга НАЗАРЕНКО. Словотворча структура та шляхи формування жіночих власних імен у творах Горація	51
Роксоляна ОЛЩУК. Лексико-семантичне поле “час” у романі Лонга “Дафніс і Хлоя” (на основі ЛСГ номінацій пір року)	54
Наталія ПАНЧИШИН. Функціональні та комбінаторні властивості іменників із часовим значенням	59
Марта ПЕТРИШИН. Концептуальна модель прикметника МЕГАС у давньогрецькій мові (на матеріалі гомерівського епосу).....	62
Ольга ПИЛИПІВ. Емоційно-оцінний компонент семантики латинських фразеологізмів.....	65

Ірина РОМАНЮК. Префіксальні композити як одиниці номінації.....	68
Антон САДОВСЬКИЙ. Адвербіальна синтаксема способу дії в діалозі Платона “Критон” на прикладі прислівника ΚΑΛΩΣ.....	72
Михайло СЕНІВ. Структура лексичного поля часу в латинській мові.....	75
Тетяна СОЙКО. Семантика та функції префіксів АМФІ- та ПЕРІ- у гомерівському епосі.....	80
Наталія ШЕГЕДИН. Словотвір як ресурс семантичних змін ад’єктива (на матеріалі прикметників кольору в латинській мові).....	82

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС У АНТИЧНОМУ СВІТІ І РЕЦЕПЦІЯ АНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ

Дмитро ГОРДІЄНКО. Петро Нікітін та становлення ніжинської школи класичної філології.....	84
Маркіян ДОМБРОВСЬКИЙ. До питання композиційної техніки Альбія Тібула.....	89
Роман ДОМБРОВСЬКИЙ, Ольга НАЗАРЕНКО. Вергілій у віках.....	93
Галина ЗАГАЙСЬКА. Brevitas eloquendi (лаконічність висловлення) як засада теорії стилю Горация.....	96
Василь ЗВАРИЧ. Художня рецепція античних образів у творчості Володимира Самійленка.....	101
Тарас ЛУЧУК. “Мнемозина”: текстологічний коментар до одного перекладу Івана Франка (“Із Мойрони Византійки”).....	111
Мар’яна МОКРІВСЬКА. “Ефіопіка” Геліодора в контексті грецької літературної критики.....	121
Надія РЕВАК. Теоретичні засади вчення про риторичні фігури.....	123
Андрій ЯСІНОВСЬКИЙ. Давньогрецька література у венеційських виданнях Альда Пія Мануція.....	130

Збірник наукових праць

КЛАСИЧНА ФІЛОЛОГІЯ У ХХІ СТ.: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ЧИТАНЬ,
ПРИСВЯЧЕНИХ 90-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА КАФЕДРИ КЛАСИЧНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ВІТАЛІЯ ПЕТРОВИЧА МАСЛЮКА**

(Львів, 28 травня 2010 р.)

Комп'ютерне верстання *Наталії Лобач, Наталії Буряк*

Формат 60×84/16. Умовн. друк. арк. 8,1. Тираж 100 пр. Зам. 337.

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.